

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus de Conscientia, de Legibus, de Peccatis, de Virtutibus
Theologicis, de Religione, & Beneficiis. Adjunctis in hac editione
Propositionibus ad hanc usque proscriptis

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, 1734

VD18 90392140

Cap. II. De Conscientia certa & dubia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40986

nim peccat, qui facit, quod in se est ad vitandum peccatum. Quod si eligas id, quod apparet majus malum, peccas secundum quantitatem excessus apprehensi, nam hunc excessum libere eligis. Si utraque pars appareat æque mala, non peccabis alterutram eligendo, quia cares libertate sufficiente ad peccandum imputabiliter. Hinc non peccat, qui detentus in carcere putat se peccare omissione sacri, quod audire vellet, sed non potest: quia hæc omisso non est ei voluntaria, nec libera.

CAPUT II.

De conscientia certa & dubia.

Nota. Conscientia certa est actus, quo intellectus prudenter & firmiter, seu absque dubio & formidine falsitatis saltem rationabili judicat aliquid hinc & nunc esse licitum vel illicitum. Incerta verò est actus, quo intellectus sic judicat aliquid esse licitum vel illicitum, ut simul judicet rem fortè aliter se habere. Dixi *prudenter*, nam certitudo duo dicit, nempe prudentiam, & firmitatem adhesionis; & firmitas sine prudentia non est certitudo, sed pertinacia. Quare conscientia certa debet excludere omnem rationabilem dubitationem

A s

nem

nem & formidinem oppositi: Alioqui non haberet firmitatem prudentem.

Q. I. An ad non peccandum requiritur iudicium certum de honestate seu licentia actûs vel omissionis?

Resp. Requiritur tale iudicium certum saltem certitudine morali, quâ prudenter excludatur dubitatio, & peccati formido saltem rationalis. *Ita communiter imò fortè nullus quoad rem dissentit.* Prob. ex Ecc. 37. *Ante omnia opera tua verbum verax precedat te, & ante omnem actum consilium stabile.* Hoc est firmum & prudens iudicium de honestate actûs, qui eligitur. Et ex Rom. 14. *Omne quod non est ex fide, peccatum est.* Ubi per fidem intelligitur certa persuasio.

2. Quia conscientia recta est actûs prudentiæ, qui debet esse saltem moraliter certus de veritate: cùm prudentia sit virtus intellectualis, & ex Aristot. sit habitus vera cum ratione activus circa ea, quæ sunt homini bona atque mala, ut hæc scilicet respuantur, & illa eligantur. 3. Quia opera sine tali iudicio moraliter certo actionem suam committit regulæ incertæ, habetque formidinem rationabilem peccandi; ac proinde spectato suo conceptu se exponit morali periculo peccandi formaliter seu imputabiliter. 4. Sic probat
Te-

Terillus. Omnis operans, ut excusetur à peccato, debet operari ex bona fide, quia *quod non est ex fide, peccatum est.* Rom. 14. At nulla fides potest esse bona, seu sufficiens ad excludendum peccatum, quæ non reddat operantem saltem moraliter certum se non peccare: nam si fides seu persuasio quòd non peccet, sit solùm probabilis, illa & reipsâ falsificari, & homo non solùm reipsâ, sed etiam quantum ipsemet judicat, peccare poterit; quia quævis opinio probabilis de objecto contingenti non solùm reipsâ, sed etiam quantum ad existimationem operantis falsificari potest. At impossibile est hominem bona fide, seu fide ad honestatem actionis sufficiente operantem, aut reipsâ aut secundùm propriam existimationem peccare posse. Ergo fieri nequit ut bona fides, seu persuasio sufficiens ad honestatem actionis, sit iudicium tantùm probabile: Ergo necesse est, ut saltem moraliter certò iudicet actionem, quam regulat, non esse peccaminosam.

Q. 2. Quid est dubium & quotuplex?

Resp. 1. Dubium est suspensio assensûs & dissensûs inter utramque partem ob motiva pro utraque parte æquè probabilia. Dico, *ob motiva*, &c. Nam dubium, quod vocant negativum, consistens in suspensione mentis inter utramque partem contra-

di-

dictionis, ob carentiam motivorum pro utraque parte, non est propriè dubium, sed nescientia & ignorantia. Quòd si mens in unam partem magis inolet quàm in alteram absque tamen assensu, tum est suspicio. Hinc patet. 1. Dubium differre ab opinione, nam per hanc assentimur uni parti: in dubio verò mens suspensa manet inter assensum & dissensum. 2. Conscientiam dubiam non esse propriè conscientiam, cum dubium non sit dictamen seu iudicium practicum, sed suspensio iudicii circa bonitatem, & malitiam actûs.

Resp. II. Dubium aliud est juris, aliud facti. Dubium juris est dubium de lege seu obligatione, aut legitima facultate agendi. Et hoc duplex est, nempe speculativum seu generale, quo dubitatur in genere, num aliquid sit licitum, an illicitum; & practicum seu particulare, quo dubitatur an actûs aliquid hîc & nunc cum omnibus suis circumstantiis sit licitus necne: ut eum quis dubitat an contractus hic quem nunc vult inire cum talibus conditionibus, sit licitus.

Dubium facti est dubium circa aliquod factum, ut cum dubito an tale debitum persolverim; item an hæc persona sit v. g. confanguinea, an non; an cibi appositi sint caro, nec ne? &c. Ex dubio facti sæpe oritur dubium juris, ut cum quis dubitans an aliquid voverit, præterea du-

dubitat, an id præstare teneatur in tali dubio.

Q. 3. *An est peccatum agere vel omit-
tere aliquid in dubio de malitia talis actus
hic & nunc faciendi, vel ejus omis-
sionis?*

Resp. Est peccatum ejusdem speciei & gravitatis, cujus est peccatum de quo dubitatur, quamvis id secundum se sit licitum. *Ita omnes.* Constat. 1. ex Rom. 14. *Omne quod non est ex fide, hoc est ex persuasione quod sit licitum, peccatum est.* At actio, (idem dic de omissione) quæ fit in dubio de ejus malitia, non est ex fide, seu ex persuasione quod sit licita, ut patet: Ergo peccatum est. 2. Agens in dubio vult saltem interpretativè malitiam peccati, de qua dubitat: eo ipso enim æquè vult actum, sive sit peccatum, sive non. 3. Qui se exponit morali periculo peccandi, peccat, & quidem eadem specie & gravitate peccati, cujus periculo se exponit, juxta illud *Eccl. 3. Qui amat periculum, in illo peribit.* At agens in tali dubio exponit se periculo faciendi peccatum, de quo dubitat, & tale periculum amat ac eligit: nam id agit, quod spectato suo conceptu tam potest esse illicitum, quàm licitum, nec habet determinatum judicium, quod operatio sua sit licita potius quàm illicita. **Idque**

Idque Ethnici solo lumine naturali norunt. Sic enim Cicero lib. 1. de Offic. ait: *Bene precipiunt qui vetant quidquam agere, quod dubites æquum sit, an iniquum.*

Q.4. *Quomodo firmanda est conscientia in dubiis?*

Resp. Tum quisque tenetur 1. adhibere diligentiam in veritate inquirenda debitam & possibilem pro rei gravitate, & loci ac personæ qualitate & conditione; Deum orando, cor mundando per contritionem ne impediatur lumen veritatis, affectum omnem pravum deponendo; cupiditates, quæ mentem obæcant; cohibendo; probos ac peritos consulendo; praxim timoratorum ac proborum attendendo; rationes utrimque, & rem pro materiæ gravitate ex solo amore veritatis expendendo. Nam eodem præcepto, quo quisque tenetur prudenter agere, & vitare peccatum, tenetur etiam veritatem diligenter investigare, ne imprudenter agat, seque periculo peccandi exponat.

Resp. II. In dubio post diligentiam debitam adhibitam quisque tenetur se prudenter resolvere, ideóque non per solum affectum, sed per motivum prudentiæ. Alioquin adhuc se exponet periculo peccandi; nam voluntas est potentia cæca, quæ debet

bet dirigi per prudentiam intellectûs.

Resp. III. Quòd si pro utraque parte æqualis stet probabilitas, vel nullum grave motivum occurrat, tenetur sequi partem tutiorem, hoc est, quam sequendo nullum est periculum agendi contra ullam legem, juxta regulam juris: *In dubio tutior pars eligenda est*: alioqui se exponit periculo peccandi. Licet tamen sequi partem minus tutam, modò sit longè probabilior alterâ, ut infra dicam.

CAPUT III.

De Conscientia scrupulosa.

Q. 1. Quid est scrupulus?

Resp. **E**st opinio formidolosa peccati ubi non est peccatum, ex inani frivoloque motivo concepta, & animum plerumque angens: sive est actus, quo intellectus ob motivum parvi aut nullius momenti judicat cum anxietate aliquid hic & nunc esse præceptum vel prohibitum. Laxa è contra est actus, quo intellectus ob motivum leve seu insufficiens judicat aliquid hic & nunc licitum esse, vel etiam bonum.

Q. 2. Quanam sunt causa scrupulorum?

Resp. Hæ nimirum: melancholia, indoles